

מלחמת ישראל בחיזבאללה

הצעד הראשון במלחמת העולם החופשי מול ציר הרשע המוסלמי (א)*

(מאמר זה נכתב במהלך המלחמה, ב- 17 עד 22 ביולי 2006)

דוד בוקעי

■ הזירה הלבנונית

לבנון היא הדוגמה המובהקת של יצירה אימפ-ריאליסטית צרפתית, שגבולותיה מלאכותיים ואוכלוסייתה המעורבת ממיעוטים דתיים ועדתיים שונים לא רוצה ואיננה מסוגלת לחיות ביחד. זוהי "מדינה ללא מדינה" (stateless state), שארגון טרור הקים בה "מדינה בתוך מדינה" (state within a state) בחסות מדינה חיצונית, איראן, ובגיבויה. לבנון הייתה תמיד ביצה טובענית מצופה במלכודת דבש של טבע מדהים ביופיו לכל מוזמניה ולמתערבים בה. היא הוקמה כמדינה נוצרית בחסות צרפת, הסתבכה עם פלשתינים, סורים וישראלים, ועלולה להפוך למדינה שיעית נוסח ח'ומייני, חוד החנית באסטרטגיה של איראן במזרח התיכון.

המטרות העיקריות של שמירת הסדר והשלום הפנימי בלבנון נוסחו והוסכמו על-ידי המערכת הבינלאומית בהחלטה 1559 של מועצת הביטחון של האו"ם, שהחליטה על פרוק מוחלט ממשק של כל הכוחות הלבנוניים והמיליציות הלא-לבנוניות; קראה לממשלת לבנון להבטיח את סמכותה האפקטיבית בכל שטחי דרום לבנון, כולל פריסת הצבא הלבנוני שם; והחליטה על סילוק כל הכוחות הזרים והציוד שלהם מהטריטוריה הלבנונית ועל מניעת הסתננות חוזרת של הנוכחות הסורית אליה. עקרונות אלה נתפשים, בצדק, כתנאי מוקדם להחזרת

הריבונות הלבנונית ולשמירת עצמאותה. נסיגת ישראל באופן מוחלט ל"קו הכחול" הוכרה בהחלטה 1310 על-ידי מועצת הביטחון של האו"ם, ב-27 ביולי 2000. סוריה הוציאה את כוחותיה מלבנון במהלך שנת 2005, לאחר רצח רפיק חריירי בפברואר 2005, אם כי אנשי ביטחון וסוכני מודיעין סוריים הם עדיין גורם משמעותי בלבנון ובעיקר אישים וגופים מקומיים, כמו נשיא לבנון, לאחוד.

למרות זאת, ארגון חיזבאללה, זרוע הביצוע של איראן והסוכן של סוריה, רק חזק את אחיזתו בלבנון והודיע על התנגדותו המוחלטת להתפרק ממשקו. חיזבאללה הפך לגורם הכוח העיקרי הקורא תגר על כולם, כך שיתר הגורמים הפוליטיים, גם אם הם מאד רוצים לסלק את חיזבאללה או להחלישו, אין להם יכולת צבאית ומדינית לעשות זאת. יתרה מזאת, ככל שכוחות סוריה עזבו את לבנון, כך החלו כוחות איראניים בלתי-פורמאליים – "משמרות המהפכה" וסוכני מודיעין – להיכנס אליה ולהשפיע על הסדר הפוליטי בתוכה ובחלקם התמקמו בגבול עם ישראל. השגריר האיראני בביירות הוא בעל עוצמה רבה במערכת הפוליטית הפנימית, וחיזבאללה הפך לגורם דומיננטי, גם אם עוצמתו המספרית הפורמאלית נמוכה. עוצמתו הצבאית גברה עם התחמשותו במערכות טילים סוריים ואיראניים לטווח קצר ובינוני, עם יכולת לאיים על מרבית שטחה של ישראל. חיזבאללה אף זכה להכרה פורמאלית, כאשר ב-20 ביוני 2000, נפגש מזכ"ל האו"ם, קופי אנאן, עם נצראללה, וכאשר מפקדי כוח החרום של האו"ם החליפו קציני תאום וקישור עם חיזבאללה, ובפועל הפכו את יוניפי"ל למשתף פעולה מלא עימו. אכן, הדבר הביא את איראן להעריך כי אם המערב

המזרחן ד"ר **דוד בוקעי** מרצה בביה"ס למדע המדינה באוניברסיטת חיפה. פרסם וערך ספרים רבים בנושאי האיטלאם והמזרח התיכון. חבר מערכת נתיב.

* חלקו השני של המאמר יראה אור בגיליון הבא.

ינסה לנקוט נגדה אמצעים כאלה או אחרים עקב תוכנית הגרעין שלה, עוצמת חיובאללה והאיום הבליסטי שלו יוכלו להחזיק בישראל כבת ערובה ואף לנטרל את עוצמתה הצבאית בשל האיום הבליסטי.

יש גם לזכור כי לחיובאללה אין כל קווים אדומים בפעילותו האסטרטגית, וכל אמצעי נראה בעיניו לגיטימי וראוי. זו הסיבה לכך שלא היו לו כל הסתייגויות מהכנסת אמצעי לחימה, כולל טילים ארוכי טווח, לביירות והפיכת כל בית וכל כפר למצבור נשק ולאחרים של חפירת מנהרות. כיום, כלל לא אכפת לחיובאללה מהרס לבנון. בפעולות הטרור שביצע היה חיובאללה הראשון שהפעיל רוצחים-מתאבדים בביירות בשנת 1983 נגד כוחות ארצות-הברית וצרפת וגרם לבריחתם מלבנון; הארגון ביצע חטיפות מטוסים וחסל את נוסעיהם; חטיפות אנשים ורציחות בהיקף גדול והחזקת אחרים, במשך שנים, כבני-ערובה. כל אלה עיצבו את דמותו המובילה של חיובאללה בקרב ארגוני הטרור בעולם. יתר על כן, כמות הנשק והטילים שצבר הארגון בלבנון מסכנת את המזרח התיכון, ומכוונת לחולל עוצמה והשפעה פוליטית באזור. בסופו של תהליך אמור חיובאללה להיות גורם פוליטי רב השפעה ולא רק ארגון טרוריסטי אלים, הפועל בתפקיד של שחקן בכיר במרחב.

■ הזירה הישראלית

הבריחה המבוהלת של ישראל, ב-25 במאי 2000, הקרויה "נסוגה חד-צדדית" הייתה הוכחה מובהקת לניצחון של חיובאללה, והביאה לנאמו המפורסם של נצראללה במר"ג עיון, שבו קבע כי על אף עוצמתה הגרעינית ועוצמת חיל-האוויר שלה, ישראל חלשה כקורי עכביש. בשנות ה-90, חיובאללה היה נחוש להפוך את משוואת ההרתעה עם ישראל. מלחמת הגרילה המוצלחת שניהל בדרום-לבנון, מבלי שישיראל נערכה או התכוננה לסוג לוחמה זה; הפיצוץ בשגרירות ישראל בבואנוס-אירס, בשנת 1992, כתגובה לחיסול של עבאס מוסאווי ומשאית התופת שפוצצה את המועדון היהודי "אמיה" בבואנוס-אירס בשנת 1994; השימוש המושכל בתעמולה וההתשה של דעת-הקהל בישראל, בסיוע קבוצות וארגונים ישראלים – שלהם אחריות כבדה למלחמה המתנהלת כיום – כל אלה סימלו במובהק את כישלונה של ישראל להרתיע את חיובאללה ואף לחסלו. אדרבא, ישראל ניפחה את דמותו ותדמיתו של נצראללה, והפכה ארגון קטן לצבא מפחיד בעוצמתו. ישראל, כמו ארצות-הברית, נתפשה בעיני חיובאללה כ"נימר של נייר", מדינה חסרת נחישות להילחם ונעדרת חוט שידרה חזק. התוצאה הייתה היפוך "הקערה האסטרטגית" על-פיה. בפעם הראשונה בהיסטוריה של מדינת ישראל, לא רק שהיא לא הצליחה להרתיע את אויביה, אלא שחיובאללה הצליח להגיע להרתעה אפקטיבית שלה. תופעת הנסיגה הפחדנית של ברק, לא עצם היציאה מלבנון (שאותה היה צריך לבצע לפני-כן) אלא הדרך שבה היא בוצעה; הבריחה המבוהלת בלילה, תוך הפקרת ידידים בלבנון, ללא קביעת קווים אדומים ו"עילות למלחמה", העניקה לחיובאללה ניצחון צבאי ופוליטי מובהק וסימלה לראשונה את התבססותו ככוח בלעדי ואפקטיבי בדרום לבנון, מבלי ששום גורם לבנוני יקרא עליו תיגר.

להיפוך משוואת ההרתעה הייתה השפעה משל עצמה, בכך שמנעה כל פעולה ישראלית אפקטיבית; העצימה את יוקרתו של חיובאללה כארגון ושל נצראללה כמנהיג; ועודדה את החדירה המדורגת של איראן ואת השפעתה על המערכת הפוליטית הלבנונית. הייתה זו ההוכחה המובהקת ביותר כי הטרור מצליח ומעניק יתרונות ממשיים לאלה הנחוישים והאכזריים. חיובאללה כארגון טרור ונצראללה כמנהיג כריזמטי העצימו את השפעתם בארבעה ממדים: ראשית, בהרתעה אפקטיבית של ישראל, בפגיעה קשה בתדמיתה, ובמציאת הדרך המנצחת נגדה; שנית, בהגברת השפעתו הפוליטית של חיובאללה בלבנון ובנטרול הכוחות הלבנוניים מהתנגדות לפעילותו. בניגוד מוחלט להערכות "מומחים" רבים בישראל, חיובאללה תמיד פעל בשתי האסטרטגיות גם-יחד: לצעוד לעבר ירושלים, דהיינו להלך את מלחמת השחרור של פלשתיין מהיהודים ולצעוד באופן מסודר וברור לעבר ביירות, דהיינו השתלטות על לבנון והפיכתה למדינה שיעית נוסח ח'ומייני. שלישית, ההשפעה הממגנטת שרכש בקרב הפלשתינים וערביי ישראל ובמידה רבה גם ההשתלטות על חלק ניכר מהכוחות פעולות הטרור שלהם נגד ישראל. רביעית, חיובאללה סלל את הדרך להפיכת ארגון טרור לכוח גרילה תוך שימור אמצעי הטרור על מנת להפוך לכוח פוליטי פנימי משמעותי ובעת ובעונה אחת לארגון בעל השפעה במערכת הטרור הבינלאומי של אל-קעידה. פרדוקסאלית, הכיוון הזה הוקל יותר בעקבות חיסול אבו מצעב אל-זרקאווי, שונא מושבע של השיעים.

לאחר מותו של ערפאת היה ברור לחלוטין כי נצראללה הוא השחקן הראשי בהפעלת הטרור הפלשתיני. רביעית, נצראללה הפך גם לגיבורם של ערביי ישראל ולנותן התקווה כי הפעם אולי נמצא המנהיג האולטימטיבי, שיכול לישראל. חלק גדול מפגינעי הטרור שביצעו ערביי ישראל היו בהכוונה ובהפעלה של חיובאללה, באמצעות איש הקשר קייס עובייד, שהיה אחראי גם להחדרת סמים מלבנון לישראל (נרקו-טרוריסט), בתמורה לקבלת מידע מודיעיני.

ההשפעה המיידית של חיובאללה על הפעילות הפלשתינית החלה כבר לאחר בריחת ישראל במאי 2000. בעת פסגת קמפ-דייוויד, ביולי 2000, הבחין ערפאת בהצלחה האדירה של חיובאללה ועל אף ההצעות הנדיבות שקיבל להסדר מדיני (בשיחות טאבה בינואר 2001 ההצעה הגיעה ל-101.5%: תמורת 1.5% שישיראל תקבל מהשטחים, יקבל ערפאת 3% מחולות חלוצה), הוא סרב. מבחינתו היה ברור כי פלשתיין תשוחרר רק בדם ואש – על-פי הדגם של חיובאללה – ולא בהסדר מדיני. דרך הטרור הוכיחה את עצמה וערפאת, שתכן את מהלכיו היטב, פתח בה באופן מסודר וממוסד בסוף ספטמבר 2000, תחת השם אינתיפאדת אל-אקצא. הקשר בין הצלחת חיובאללה לבין דחיית הצעות ישראל בקמפ-דייוויד ופתיחת מלחמת הטרור, איננו רק קשר זמנים אלא קשר נושאי הדוק ועמוק, עליו עמדו לא רק חוקרים, דוגמת פרופסור ברנרד לואיס, אלא גם דוברים פלשתיניים רשמיים. הנחות היסוד של ערפאת הוכחו, לצערנו, שוב ושוב ככונות: הטרור מוכיח את עצמו ומצליח, ישראל מבינה רק כוח ומבחינת ערפאת משמעות הדבר כי ישראל תתמוטט מול עוצמת הנחישות של הטרור הפלשתיני, כמו שקרה בלבנון.

אהוד ברק – כיצד למדתי שנסיה חד-צדדית מלבנון תמנע שיוגר רקטות וטילים על ישראל.

המבוהלת מלבנון, יש מקום לסברה כי הבריחה מעזה בוצעה למען שינוי תדמיתו של שרון, כדי שיתקבל לחיקו החם של השמאל, יזכה להערצת התקשורת וכך ייכנס להיסטוריה כאיש שלום. עוי"ד אחד, שני בנים ושלושה יחצנים, גזרו את גורלו של עם ישראל בנקודת זמן וניהלו את המדינה במהלכים שיש בהם אחריות כבדה למציאות המתרחשת כעת. אין לעניין זה כל רלבנטיות לגירוש 7,500 מתיישבי גוש קטיף. הנושא הוא משמעויות הבריחה מלבנון שהסלימה את תגובת הטרור הפלשתיני, מסכנת את תושבי הדרום ואתרים אסטרטגיים, ומאימת לגלוש גם ליהודה ולשומרון. לקחי לבנון ושיטות הלחימה של חיזבאללה יזלגו לפלשתינים ואנו עלולים להיות נדונים עקב המנוסה למציאות חריפה יותר תחת מכבסות המלים "הינתקות" ו"התכנסות".

כמו במקרה של לבנון, הופרחו בישראל סיסמאות חסרות שחר ואחריות. ברק הכריז כי אם תיירה ירייה אחת משטח לבנון – אדמת לבנון תבער. הדבר היחיד שבער במשך שש שנים היו התחינות של תושבי הצפון, חיילי צה"ל הנפגעים והשדות המוריקים אצלנו. כך גם הייתה תגובת שרון: אם הפלשתינים ייזמו מתקפה על ישראל תגובתה תהיה חריפה מאין כמוה והפעם תהיה לישראל לגיטימציה של המערכת הבינלאומית. ומה קרה בפועל? מאות קסאמים נורו לערים וליישובים בישראל; אתרים אסטרטגיים מטווחים מעזה; מנהרות נחפרו לתוך שטח ישראל; טרור אלים ואכזרי הופעל נגדה; שטח עזה הפך לקעידהסטאן, לחיזבאללהסטאן, ולחמאססטאן; הגבול עם מצרים הפך פרוץ לחדירות ולפיגועי טרור; ומעבר רפיח מזמין כל דכפין טרוריסטי להיכנס לעזה. אלה היו תוצאות הבריחה המבוהלת, אך לתושבי ישראל נמסר, בסיוע תקשורת אוהדת לשרון "החדש", כי יש אמנם כמה בעיות קטנות, אולם המצב עדיין ממש בסדר והמהלכים ממש מוצלחים. אכן, חכמים לימדו אותנו כי מי שאיננו לומד מההיסטוריה סופו שיחווה אותה שוב וכנראה ש"הצלחת" הבריחה מעזה, כמו קודמתה מלבנון, הייתה כה מרשימה, עד כי החלו כבר לתכנן בריחה שלישית, בשם הקוד "התכנסות". מהלך זה, אם יבוצע, יהיה ממש מעניין, כי הפעם יש סיכוי שהטרור יגיע ל"מדינת צפון תל-אביב". תופעה לא פחות מסוכנת וחסרת אחריות היא כי המערכת הבינלאומית ודעת הקהל בישראל הורגלו במשך שנים לעובדה שישראל רואה בטרור ובאלימות, בפיגועי רוצחים-מתאבדים ובחטיפות חיילים מצב שניתן לחיות עימו ולא שבירת כלים שאינה מקובלת על שום מדינה ריבונית בעלת כבוד לאומי. "ההרתעה" של ישראל הפכה למטבע לשון ולמסווה לנהנתנות, לחוסר מוכנות לאומית ולאשליה עצמית. בניגוד להצהרות, ישראל – אולי יותר מכל מדינה בעולם המערבי – ניהלה משא-ומתן עם חוטפים ורוצחים, ביצעה חילופי "שבויים" וכנעה לטרור. יתרה מזאת, ישראל גילתה לעולם כי שבוי ישראל, אפילו גופתו, שווה אלפי מחבלים רוצחים. דפוס התנהגות זה היה התמריץ העיקרי לחטיפת חיילים נוספים. בקרב ארגוני הטרור השתרשה הדעה (וערפאת נתן לה ביטוי בולט), כי ישראל מבינה רק את שפת הכוח. לכן, כאשר ישראל מתחילה בפרץ "פתאומי" של לוחמה צבאית משמעותית, אויבי ישראל ואף המערכת הבינלאומית אינם מבינים מה קרה לה, ומגדירים אותה כ"בלתי פרופורציונאלית".

עם זאת, למגינת ליבו של ערפאת, התברר לו כי בניגוד לחולשה רבתי ולעליבות התגובות שגילתה ישראל מול חיזבאללה, היא לא התמוטטה מול הפלשתינים ותגובתה הצבאית החריפה לטרור הייתה קשה, גם אם ההתפכחות הייתה רק לאחר שנה וחצי של טרור בלתי אנושי – ממחצית מרץ 2002. רק אז "האסימון נפל" בישראל, שהבינה כי מדובר במלחמת טרור, המכוונת לשכפל את הצלחת חיזבאללה בלבנון. גם אם אנו סבורים כי ישראל איננה יודעת להילחם בטרור וכי מעולם לא נלחמה בטרור בצורה אפקטיבית, אלא רק בתגובה ולא בייזום – ומכאן העדר הצלחותיה המשמעותיות – היא לא אפשרה לפלשתינים להגיע להישגים, ולו קרובים לאלה של נצראללה.

בפרספקטיבה רחבה של סוגיית לבנון, מצעד האיוולת של ברק מחוויר לעומת שרון. ברק ביצע פעולה חסרת אחריות של בריחה מבוהלת, שהייתה תקדים. מתכונתה ומהותה איוולת, אך יכולה הייתה להיתפס כניסוי. לעומתו, שרון לא עשה דבר בלבנון במשך חמש שנים, אף שחיזבאללה התגרה וביצע פרובוקציות, השפיל את ישראל ולעג לה בפרהסיה, התקיף ישובים, חטף חיילים והרג אחרים, כולל אזרחים. תגובת ישראל הייתה עלובה. שום איש חיזבאללה לא חוסל בשטח לבנון במשך חמש השנים של ממשלת שרון. הירי הארטילרי והתקפות המטוסים של ישראל כוונו למקומות ריקים מאדם, לחולות ולסלעים ובמקרה הטוב למוצבים של חיזבאללה, שידענו מראש כי אינם מיושבים. ישראל נרתעה והורתעה מפעילות, בשם "שלום הצימרים" ובשם "הפריחה הכלכלית" בגליל (זכור לשמחה מאמרו הציני של העיתונאי איתן הבר ממטולה, נגד אלה שהזהירו מפני תוצאות הבריחה, וההוכחה שלו ברורה – הכל פורח ומשגשג בגליל). כולם נרתמו להרגעה ולבלימת ביקורת מבית, והישגי נצראללה נדחו מניה וביה.

הבריחה מלבנון מחווירה לעומת הבריחה מעזה. כאילו לא נלמד דבר מהבריחה מלבנון ומהשלכותיה הקשות. ממשלת שרון החליטה שוב לברוח והיא חוזרת על מתכונת לבנון. זהו כבר פשע העולה בדמים, אך ועדת חקירה לא תוקם כמובן. לא רק שלא למדנו את לקחי המנוסה

אכן, המאפיין הדומיננטי בהתנהגותה ובתגובותיה האסטרטגיות של ישראל הוא פעולה בהתאם ל"תסמונת כוס הדם": היא מבליגה, מתאפקת ועוצמת עיניים, עד שכוס הדם מתמלאת, ואז היא מגיבה בחריפות צבאית, הנתפסת כתגובת יתר. זו מביאה את המערכת הבינלאומית לעצור את ישראל ולמנוע ממנה את השגת יעדיה. הלחץ היה צריך להילמד מזמן: שעון החול המדיני מחייב הפעלת שעון עצר צבאי ובעיקר קביעת מדיניות ברורה ורציונאלית והגדרת יעדים הניתנים להשגה, בנחישות ובמחויבות. בהעדר מדיניות והגדרת מטרות, המלחמה מתנהלת תוך הגדרת יעדים וניסוחם תוך כדי מהלכה והתוצאה לא תמיד מוכיחה את אשר ניתן היה להשיג. יתר על כן, עקב חוסר ידע וניסיון בניהול משא-ומתן, ההישגים בשדה-הקרב לרוב מוחמצים והמדיניות ממשיכה להיכשל. התוצאה – זרעי המלחמה הבאה כבר נבטו.

ישראל מצטיירת כמדינה שאינה מבינה כי יש להילחם עד חורמה מול פרובוקציות ואיומים חוזרים ונשנים של טרוריסטים וכי סירוב לצאת למלחמה, יביא בסופו של דבר את המלחמה אליה, בתנאים קשים יותר ובמחירים גבוהים יותר. נראה כי ישראל לא למדה את לקחי הפייסנות באירופה ומדיניותה הפייסנית בלבנון וכלפי הפלשתינים גרמה לכך שלא נערכה למציאות הקשה שאנו נמצאים בה. המלחמה האכזרית, הפגיעה הקשה בעורף, האבדות בנפש, הנוקים הכלכליים והמכה האנושה לתיירות לאחר שהחלה להתאושש, הם תוצאה ישירה של ההתעלמות ממה שחייב פעולה דראסטית זה מכבר.

■ המשבר שהתפתח ומשמעותו המלחמה בלבנון

המשבר החל ביוזמה של חיזבאללה, אך בגיבוי של הפטרון, איראן, שהתחזק בדעתו כי מדיניותה הנהנתנית המתעלמת של ישראל וההרתעה האפקטיבית של חיזבאללה ימנעו כל תגובה משמעותית של ישראל. חולשתה התפיסתית של ישראל התבטאה בדברי אולמרט, כאשר הכריז בווישינגטון, עוד לפני היותו ראש ממשלה: עייפנו ממלחמות, עייפנו מלהיות אמיצים, עייפנו מניצחונות ועייפנו מלהביס את האויבים שלנו. מלים תבוסתניות אלה המבטאות רוח נכאים אכן ביטאו את המציאות שבה ישראל נסוגה פעמיים באופן חד-צדדי ומאיימת לעשות זאת פעם שלישית. התוצאה המרתקת היא כי בדיוק מאותם מקומות שמהם ישראל ברחה, מלבנון ומעזה, שם היא נלחמת כעת במלוא העוצמה. האם ישראל למדה מזה דבר? האם ישראל הפנימה כי מהטרור לא בורחים? כנראה שלא, משום שהיא מתעתדת לברוח שוב, תחת שם הקוד "התכנסות", וגם משם היא לבטח תיאלץ להילחם על חייה ועל ירושלים. תופעה זו תואמת את האמירה האלמותית של חיים ויצמן, הנשיא הראשון של מדינת ישראל: "העם היהודי חכם, אך אין לו שכל". אכן, התברר שגם אם יש לישראל יכולות ואמצעים להגן על עצמה היא חסרת נחישות ורצון לנהל מאמצים ממושכים כדי להביס את אויביה. במסגרת התייחסות זו נפתח המשבר הנוכחי.

ב-12 ביולי החל מהלך מתוכנן של חיזבאללה, בהתקפה

על סיור של צה"ל, פגיעה באנשיו וחטיפת שני חיילים. הפעולה הוכיחה עד כמה המודיעין של חיזבאללה היה אפקטיבי והביצוע היה מוצלח. מהלך זה היה המשך לחטיפה של חיל לעזה לאחר חפירת מנהרה לתוך שטח ישראל. שני מהלכים אלה היו מתואמים היטב, ולא היו יכולים להתבצע ללא אור ירוק של איראן. המאפיין הבולט הוא, כי המלחמה שהתפתחה הייתה בלתי סימטרית: בעוד ישראל החלה במלחמה נוסח קוסובו, 1999, שבה ארצות-הברית כתשה את הצבא הסרבי והכניעה אותו, חיזבאללה מנהל מלחמת גרילה בנוסח וייטנאם. ישראל ביקשה להשיג אותן מטרות של הכנעה כמו בקוסובו, מהאוויר, אך גישה זאת לא מתאימה למציאות הלבנונית ולהיערכות הגרילה של חיזבאללה. הוא אדיש לפגיעה בתשתיות הריקות והרס לבנון דווקא מקדם את מטרותיו – המערכת הבינלאומית תעצור את ישראל ותגנה אותה; חיזבאללה דווקא ילכד את הכוחות הפנימיים בלבנון לתמיכה בו ויוכיח להם שהוא המגן היחיד שעמד מול התוקפנות של ישראל, וכי עוצמתו הצבאית חייבת להישמר; בכך כנראה גם תגדל השפעת איראן, כפטרון הנותן חסות ללבנון.

שש מטרות עמדו לנגד עיני איראן בניהול המשבר:

ראשית, להסיט את תשומת הלב העולמית מבעיית הגרעין שהיא מפתחת. ארה"ב כבר ביקשה להביא את הנושא למועצת הביטחון ובכך היה מתחיל שעון חול מדיני המוביל למהלכים צבאיים;

שנית, להוריד את הלחץ מעל חיזבאללה להתפרק מנשקו ולאפשר את פריסת צבא לבנון בדרום. לחץ זה גבר מאד לאחר יציאת כוחות סוריה מלבנון. על ידי משיכת ישראל למלחמה, מבקש חיזבאללה להוכיח שרק לו יש אמצעים להגן על הטריטוריה של לבנון ולהצדיק את סירובו להתפרק מנשקו. זאת מעבר לתפישתו האידיאולוגית לפיה בדם ואש חיזבאללה יתמסד;

שלישית, להתיש את ישראל, כזרוע המאיימת של המערב במזרח-התיכון ולהוציא אותה ממעגל המלחמה העתידית באיראן באמצעות התמודדות בבעיות ביטחון עם אויביה המקומיים (טרור פלשתיני ולחצים צבאיים של חיזבאללה על ערי ישראל ותושביה);

רביעית, להפוך את חיזבאללה ואת איראן לגורם העיקרי המטפל ב"סוגיית פלשתיין"; חיזבאללה הלוחם למען האינטרסים הפלשתיניים ולהגשמת תביעותיהם הצודקות ואיראן כנושאת דגל הגייהאד והמלחמה באויב הכופר במזרח התיכון;

חמישית, להפוך את איראן לגורם-כוח בעל השפעה במזרח-התיכון, שצריך להתחשב בדעתה ובכך לקרב את מועד הפיכת לבנון למדינה שיעית. כבר היום יש לשגרירות איראן בבירות השפעה על המהלכים הפוליטיים, ואילו נצראללה הוא הגיבור האולטימטיבי של ערביי ישראל והפלשתינים.

שישית, נצראללה מאמין באופן מוחלט ששיג ניצחון צבאי על ישראל ובאמצעותו הוא מקווה לחזק את תביעותו להנהגה פוליטית בלבנון. הוא יוצג כמנהיג היחיד שעמד מול עוצמתה הצבאית של ישראל ויכול לה, ומכאן החסות שהוא נוטל על הגנתה של לבנון מפני התוקפנות הציונית. במובן זה, לא מדובר רק במלחמה נגד חיזבאללה בלבנון, אלא במלחמה שיש לה השלכות רחבות יותר, אזוריות

נצראללה ואסד. "תמיכתה של סוריה נתונה ללא סייג לאחינו הנאבקים בסרטן הציוני".
כך באשר אסאד בקבלת פנים למנהיג החיזבאללה, 20 במאי 2006. (מתוך: תישירן, 22.5.06.)

שבה חשב להתייש ולהקיז הרבה דם של חיילי ישראל ובכך לקרב את כניעתה בסיוע לחצי דעת הקהל וארגוני משתי"פים שלו בישראל הקשורים בשמאל הפנאטי האנטי ציוני. ישראל, שפעלה במתקפה אווירית רחבת היקף ברחבי לבנון, תוך פגיעה בתשתיות והטלת סגר ימי, יבשתי ואווירי אכן הפתיעה את נצראללה. עם זאת, כאן ארעה השגיאה הראשונה ואולי הפטאלית ביותר, שתמנע מישראל את הניצחון במלחמה. את המתקפה אווירית היה צריך לפתוח בשעה הראשונה ובאופן מיידי, קודם כל בהפצצה מדויקת של כל מפקדות חיזבאללה ברובע דאחייה בביירות ולשים דגש על חיסול ההנהגה כולה. לא הייתה ואין מטרה חשובה וקריטית יותר מחיסול הנהגת ארגון טרור וגרילה ודבר זה נכון בעיקר בנוגע לחיזבאללה. הנהגת הארגון כולה חייבת הייתה להיפגע אנושות וזה היה משנה את כל המאזן האסטרטגי, גם אם ירי הטילים והלוחמה בשטח היו נמשכים זמן-מה. במאמרים רבים בעבר הדגשנו חזר והדגש את החשיבות העליונה של חיסול מנהיגיהם של ארגוני טרור וגרילה. החמצה זאת של ישראל עלולה לצערנו למנוע ממנה את הניצחון ובעצם יוצרת את התשתית למלחמה העתידית הבאה, משום שהיא מונעת יצירת הכרעה.

חשוב לזכור כי לאחר נסיגת כוחות סוריה מלבנון, החלו הכוחות הפוליטיים הפנימיים בלבנון לתבוע ביתר שאת את פירוק חיזבאללה ממשקו ואת יצירת התשתית לשימור עצמאותה וריבונותה של לבנון, בכך שתפרוס את צבאה על כל שטחי המדינה. עם זאת, קולות אלה לא היו חזקים וברורים דיים, משום שאין כוח לבנוני פנימי היכול לעמוד מול עוצמת חיזבאללה. זו אחת הבעיות האקוטיות בכל הסדר שיהיה בלבנון: מי יפרק את חיזבאללה ולמי יש יכולת לעשות זאת. האפשרות שהוא יהיה חלק מהצבא הלבנוני ובכך הנושא ייפתר כביכול, היא בחזקת אסון ללבנון ולישראל כאחד ואסור שתתקבל. לכוחות הפנימיים בלבנון אין יכולת או רצון לפעול בעצמם. שוב אנו חוזרים לגורמי המעורבות הישראלית בלבנון, כאשר יש המבקשים מישראל לבצע עבורם את העבודה המלוכלכת הזאת, אך ללא מעורבותם. ישראל צריכה לפעול אך ורק למען קידום ושימור אינטרסיה ולא למען אינטרסים של אחרים.

השגיאה האסטרטגית של חיזבאללה נעוצה בהערכות המפחיתות בעוצמתה ובנחישותה של ישראל לנהל את המשבר. הערכות אלה מוכיחות כי נצראללה לא למד את דפוסי התגובה של ישראל בשעה שכוס הדם מלאה ובעיקר בשעה שישראל יצאה מעידן ההתעלמות וההימנעות והפנימה כי ציר הרשע האסלאמי הפנאטי מבקש להכניעה. חיזבאללה – המייצג את האינטרסים של איראן, מסתייע בסוריה ומשמש סוכן שלה – הפך את לבנון למיני-מדינה שיעית. פעולת החטיפה וההתקפה על ישראל ב-12 ביולי הייתה בעצם צעד נוסף קדימה: חיזבאללה פעל כמדינה בפני עצמה והחליט לגרור את לבנון כולה למלחמה נגד ישראל, אף שהיה ברור לו שאת המחיר העיקרי ישלמו לבנון ואזרחיה. תגובת ישראל אכן "הוכיחה" זאת והתשתית הלבנונית אכן נפגעה קשות. הסיבה היא כי אחד האמצעים להביס את הגרילה הוא לבדוד אותה מסיוע ותמיכה של כוחות חיצוניים ולמנוע את קיום "בסיס הגרילה", כלומר התשתית הלוגיסטית של האוכלוסייה ואת היותה מגן אנושי. עם זאת, היה זה נצראללה שאיים באופן ישיר וברור, בפני מצלמות

ואפילו בינלאומיות, בנוגע למקומה ולמעמדה של איראן. אלה המטרות כפי שאיראן ראתה והעריכה אותן וזו תשובתה לאסטרטגיה האמריקאית המכוונת למנוע את תוכנית הגרעין של איראן ולהפחית את השפעתה ואת איומיה על האזור. לא כל המטרות שהוגדרו לעיל הן בהכרח הגיוניות וניתנות להשגה. כישלון בהשגתן עלול להביא את איראן למצב אסטרטגי נחות יותר. מבחינתה, חיזבאללה חשוב כאחד מעמודי התווך האסטרטגיים שלה וכקו ההגנה הראשון נגד המערב. עם זאת, איראן העריכה, יחד עם חיזבאללה, כי למהלך כזה וליצירת משבר אזוירי יהיו בכל מקרה יתרונות רבים שיאפילו על החסרונות. היה כאן הימור רחב ממדים שחוזק בתדמיות החולשה של ישראל וארצות-הברית, שאין להן יכולת להיאחו בקרקע (צמוד), ובעיקר אין להן אורך רוח ועוצמה פנימית. אלה הטו את הכף לטובת ניהול המשבר באמצעים מלחמתיים. התגובה של ישראל, כאמור, הפתיעה בעוצמתה ובמהלכיה. המציאות הצבאית הפכה בלתי נסבלת וכוס הדם מלאה. הפרה מהותית זו של כל כללי המשפט הבינלאומי, הייתה חייבת להיענות בתגובה ישראלית חריפה, לא רק כדי לשחרר את שני החיילים החטופים, אלא כדי להרוס את תשתית העוצמה הצבאית ואת החימוש של חיזבאללה המאיים על תושבי ישראל וליצור מאזן כוחות חדש ביחסים שבין ישראל לחיזבאללה. כל הימנעות ישראלית נוספת משמעה היה לא רק פגיעה מהותית בעוצמתה, אלא גם החלשה אסטרטגית שלה. בעקבות הבלגה מצד ישראל היו הפלסטינים אמורים לפתוח במתקפת טרור רחבה נגדה, כחלק מתהליכי התשתית הנמשכים וכדי לעודד את מנוסתה. המטרה של נצראללה היא במובהק לשחוק את כוחה של ישראל באמצעות הסבת אבידות בנפש, ובכך לגרום לערעור דעת הקהל בישראל ושחיקתה. עם-זאת, גם ישראל כשלה, בכך שלא לקחה בחשבון את האסטרטגיה של נצראללה המכוונת לשימור כוח. בחסות הקזת הדם הישראלי הוא מקווה להשיג הפסקת אש, מבלי ששדרת הפיקוד שלו תיפגע מהותית, ומבלי לאבד את עליונותו הצבאית ואת השפעתו המדינית בתוך לבנון.

חיזבאללה ציפה לפעולה צבאית של ישראל, אך לא ציפה להיקף ולאופן התגובה שלה. הוא ביקש לוחמה קרקעית,

הטלוויזיה, על העלית הפוליטית והממשלתית בלבנון כי "זהו הזמן לסולידאריות ולשיתוף פעולה. יש לדחות אל כל הוויכוחים למועד אחר. אני מזהיר אתכם מעשיית טעויות. זוהי אחריות לאומית. אף אחד לא יכול להרשות לעצמו לפעול באופן שיעודד את האויב לתקוף את לבנון". נצראללה משוכנע כי מהלכי המלחמה מקדמים את הניצחון, תומכים באינטרסים שלו ושל איראן בלבנון, ומכאן הכרזתו כי החלטה 1559 קבורה בהריסות של ביירות.

המתקפה הצבאית של ישראל המיועדת לעקור את חיזבאללה מן השורש ולהרוס אותו ככוח צבאי וכארגון טרור מאיים היא משימה קשה וסבוכה. הסיבה לכך איננה רק כי מדובר בכוח גרילה כמעט צבאי, המאומן ומצויד היטב בנשק מתוחכם; לא רק משום שהוא מגובה היטב על-ידי איראן ושיעית, אלא גם עקב התבססותו העמוקה בקרב האוכלוסייה השיעית, המונה כ-40% מכלל תושבי לבנון ועקב בניית תשתית לוחמה בכל הישובים והכפרים, בתוך הבתים וביניהם, ובעיקר כנראה, מתחתם, בצורת מנהרות ארוכות (הפתעה אסטרטגית של חיזבאללה?). עם יציאת סוריה חזרו "משמרות המהפכה האיראניים" למלא תפקיד חשוב בחימוש, בהדרכה ובפיקוד האסטרטגי של חיזבאללה וקצינים איראנים ממלאים תפקיד מרכזי במודיעין אסטרטגי וטקטי ובגיוס פוליטי. הטיילים, לטווחים שונים, שמיוצרים באיראן מגיעים ללבנון דרך נמל דמשק הבינלאומי וחלקם מיוצרים בסוריה ופרוסים ברחבי לבנון. אלה נותנים לחיזבאללה מרחב נשימה ארוך יחסית לניהול לוחמת גרילה וישראל צריכה להיערך בלוחמה נגדית בהתאם.

■ מהלכים קריטיים שלא בוצעו מיד

בר כעבור חמישה ימי לחימה בלבנון, אובחנו השגיאות הקשות במהלכים צבאיים שלא נעשו: ראשית, אי חיסול נצראללה והנהגה הצבאית, המדינית והדתית של חיזבאללה מיד בתחילת המלחמה. הפצצת מפקדות חיזבאללה בביירות הייתה כורח חיוני לניהול מלחמה מוצלחת ומנצחת. מה שנעשה כעבור שלושה ימים היה הרס תשתיות ללא חשיבות אסטרטגית, אלא סמלית בלבד, שהרי הנהגה הייתה כבר במסתור. כאמור, לא ניתן לנצח גרילה ללא חיסול הנהגתה. הדוגמאות מדרום-אמריקה (טופמארוס, מונטרוס, התיב הזוהר), מאירופה (הבריגדות האדומות, סיעת הצבא האדום) ומהמזרח התיכון (PKK) מאששות לחלוטין את הטיעון הזה. פעולה מיידיית בשכונת דאחיה הייתה משבשת גם את שרשרת הפיקוד והיזום התפעולי של לוחמת הטרור של חיזבאללה. יכולנו לתפוש את מרבית הנהגה מופתעת, ולחסלה.

נצראללה חייב למות כי הוא איש הקשר הקריטי לטרור הגיהאדי העולמי, באמצעות עמאד מוגנייה; הוא איש הקשר הקריטי לפלשתינים, באמצעות ח'אלד משעל; והוא איש הקשר הקריטי לערביי ישראל, באמצעות קייס עובידי. נצראללה חייב למות כי חיסולו קריטי ללבנון, כמו שלחיסול זרקאווי יש השפעה אדירה על המצב בעיראק ועל הטרור במזרח-התיכון (בירדן, בסניג), וכמו שבן לאדן הוא בן מוות. אין זו נקמה או רגשות אלא

חישוב קר ורציונאלי. יש אנשים שאסור להם לחיות אם אנו רוצים לתת סיכוי לעולם טוב יותר. נצראללה הפך סמל עולמי של "איך לטפל בישראל ובארצות-הברית" והוא אמצעי קריטי באסטרטגיה של איראן בחזית הטרור ובנטרול ישראל.

יתר על כן, ההיסטוריה מלמדת אותנו כמה דברים בנדון. רק חיסול מוחלט של המשטר הנאצי ויפן האימפריאלית סיים את מלחמת העולם ה-II. לצערנו, אין חצאי שלום או חצאי הסדרים מדיניים ואלה דינם להתפוצץ. הסדר מדיני חלקי, שעליו דובר בשנת 1971 בין ישראל למצרים, לא יכול היה להיות קבוע וכשנשבר הסטאטוס קוו – מצרים פתחה במלחמה בשנת 1973. דוגמא קרובה יותר – צדאם חוסיין. בשנת 1991 ביצעה ארצות-הברית בראשות הנשיא בוש "עסק בלתי גמור" כאשר שחררה את כוויית מהכיבוש של עיראק. ארה"ב צריכה הייתה לדעת כי כוויית הייתה הסימפטום ולא המהות. היא לא טיפלה בצדאם חוסיין שהיה הגורם היוזם והמכוון של המשבר ובאיומים שנוצרו במערכת. בשנת 2003, הכיר הנשיא בוש הבן בשגיאה הפטאלית, הפיל את צדאם ומשטרו – במחיר גבוה לאין ערוך ובהסתבכות קשה של צבא ארצות-הברית בעיראק הנמשכת עד היום.

אכן, ללא חיסול נצראללה והפיקוד הבכיר וללא החלטה מוחלטת של חיזבאללה, ספק רב מאד אם ניתן להשיג את המטרות לעיל ואנו נדונים לחזרת המשברים ולהחמרתם בדפוס קבוע ובהסלמה עולה. בכל מקרה, ישראל חייבת להכריז כי בכל הנסיבות נצראללה הוא בן מוות והיא תפעל לחסל אותו בכל הזדמנות, בכל זמן ובכל מקום שבו יופיע.

שנית, חלוקת עבודה לא נכונה בשלבי הגדרת המטרות. לבנון כמדינה נפגעה קשות ואילו חיזבאללה והשיעים יוצאים עד עתה במחיר קל מאד ועקב כך, הם עלולים לשקם את עוצמתם במהירות, בסיוע איראן. ישראל השמידה והרסה בעיקר תשתית, אך תשתית ניתן לשקם בקלות. כסף לא חסר להם. לעומת זאת, הפיקוד הבכיר החי מבשר את המשך המלחמה לעתיד, ואפילו פגיעה קשה במעמדה האסטרטגי של ישראל לעתיד. אסור שמצב זה יימשך. מדובר גם בתופעה תרבותית ערבית-אסלאמית, המחוזקת על-ידי טקטיקת הגרילה: בזמן לחץ מסיבי, כשאתה נוכח לדעת כי אין לך סיכוי – התחבא וברח ובהזדמנות הראשונה צא מהמחבוא בקולות של מנצח. שרדת – הצלחת ואז עליך להתכונן לשלב הבא של העימות. לעומת זאת, בישראל הלחצים שונים לחלוטין. העורף מותש, והחוסן עלול להיפרם אם לחץ הקטיושות יימשך, בעיקר ב"עידוד" התקשורת האלקטרונית והכתובה, המשדרת מורך לב, זורעת דמורליזציה, מסייעת למלחמת התעמולה של חיזבאללה בדיווחים שלה מהעורף, נותנת הנחיות לצבא מה לעשות ובעיקר חוזרת ומזכירה את טראומת לבנון והמתקפה הקרקעית.

שלישית, היה צריך להשקיע יותר בפגיעה מאסיבית בדרום-לבנון כבר בשלב הראשון, בעיקר בניסיון לנטרל את הקטיושות משם. הפגיעה בטילים ארוכי הטווח שאותם הוחלט לתקוף לראשונה היא נכונה, אך הפגיעה בקטיושות שהוצבו בדרום והגדרה כנראה כמטרה משנית ועקב כך

כזרוע טרור של איראן. עקירת יכולתו הצבאית של חיזבאללה משורש תשים קץ לאחד האוימים הקשים של איראן בכל פעם שהיא תילחץ על-ידי המערכת הבינלאומית בשל פעילותה הגרעינית ותבקש להסיט את תשומת ליבה. שנית, החטופים צריכים לחזור הביתה, ללא תנאים ומייד עם הפסקת האש. הקולות הנשמעים היום בישראל מדאיגים ביותר והם בבחינת מלכודת דבש. ההחזרה היא אפשרית ומחויבת ביצוע. אסור לוותר ואסור לחשוב במונחי חילופין ומשא ומתן. החיילים נחטפו מישראל ללבנון, ורק ממשלת לבנון אחראית לשובם הביתה. יש כבר גורמים משפיעים בשטח ואנשי משא ומתן מטעם עצמם (אמנון זכרוני, אמרנו?) שרק ממתנים שיקראו להם להעניק את שרותי התיווך. אסור להסכים להפסקת אש ורק אז לפתוח במשא ומתן. אין משא ומתן ואין הפסקת לחימה בלא שהחטופים חוזרים הביתה. ישראל יכולה להיות נדיבה לאחר ההחזרה ולהחליט לעשות מחוות. למשל, להחזיר שבויים, אם יהיו, ולהחזיר גוויות שלהם, אך לא משא ומתן. נצראללה, אם לא יחוסל, הוא אומן המשא ומתן. האם לא למדנו זאת? ואם נשמע לקולות בתוכנו הקוראים להסכים לנוסחה כזו או אחרת של ניהול משא ומתן לאחר הפסקת האש, נגיע למצב שבו תהיה הפסקת אש ונצראללה ישחק את עצביו עד דק בשבועות ואולי חודשים של ייסורים ולחצים, דבר שיעצים את ניצחון חיזבאללה. לעניין זה צריך כבר להיערך. כבר בימים הקרובים נקבל שפע של הודעות שמקורן בלוחמה פסיכולוגית ובלחצים על משפחות החטופים, בנוגע להסדר מדיני, מצב החטופים ומוכנות לשחרורם, וכי גורמים בינלאומיים (מתווכים גרמנים, אמרנו) מוכנים להתחיל לפעול. תהיינה הכרזות והכחשות, תקוות ואכזבות. הכל, כחומר ביד היוצר של נצראללה. זוהי מלכודת דבש, שרק נסכים להפסקת אש. אסור שניגרר, גם אם הלב נשבר.

שלישית, סילוק מלבנון של כל הכוחות האיראניים הפורמאליים ("משמרות המהפכה") והבלתי פורמאליים ("יועצים", "מומחים", ואפילו אנשי השגרירות האיראנית). בד בבד יש לסלק את כל הציוד הצבאי האדיר שאיראן ריכזה בלבנון. כל הסדר פוליטי שיהיה פחות מכך, משמעו המשך התדרדרות לבנון כישות פוליטית והימשכות המצב שהטריטוריה שלה תהיה מחוז שליטה, השפעה, ואיומים המכוונים כלפי ישראל. צריך גם לקבוע הסדרים עתידיים כדי שמצב זה לא יחזור בעוד פרק זמן. אפילו להגדיר שלבנון תהיה מפורזת מכוחות זרים ומנשק זר שלא יוסכם עליו. לבנון חופשית מאיראן ובה חיזבאללה מפרק מנשקו היא מדינה היכולה לשוב לשגשג ולחיות בשלום עם ישראל. רביעית, על ישראל להכריז כי כל הנוגע לחיזבאללה – התפרקות מנשק וציאה מאזורי הדרום, תקף גם בנוגע לפלשתינים וכי כל הסדר בדרום לבנון נוגע גם לכוחות הבלתי סדירים הפלשתינים הטרוריסטיים הקיימים בלבנון. ההסדר הפורמאלי חייב להיות מנוסח הן כללית והן ספציפית, תוך הגדרות ברורות ומחייבות. אסור שמחר תיפתח בעיה חדשה בחסות הטרור הפלשתיני ובתמיכה שיעית.

חמישית, תפקידה ומעמדה של סוריה בלבנון. סוריה סולקה מלבנון רק בשנת 2005, אך נוכחותה קיימת ברמה של סוכני מודיעין ומשתפי פעולה ממשלתיים בכירים

ייתכן שהועמק איום הטילים על יישובי הצפון. מבלי להיכנס לסוגיה של לוחמה קרקעית, משום שאין לנו את המומחיות הצבאית, אולי צריך היה להפעיל לחצים קרקעיים במקומות ספציפיים בדרום לבנון, במקביל להפצצות מן האוויר. בכל מקרה, הפגיעה ביישובי השיעים תומכי חיזבאללה המובהקים בדרום לבנון, המהווים חלק מתוך המערך החברתי-פוליטי, כמו גם הפגיעה הפיסית בנציגות של מנהיגות החיזבאללה בכפרים ובאמצעים שלהם, הייתה והינה חיונית. שיטת התקיפות האוויריות אשר צה"ל ביצע על-פי הדגם של קוסובו בשנת 1999, שברה את הצבא הסרבי והכניעה את מילושביץ, אך ספק אם תהיה לה אותה השפעה על השיעים ועל ההיערכות של חיזבאללה לתגובה. צריך להוסיף כאן כי במלחמה מול פנאטים אי אפשר ואסור לשמור על "מוסרי" ו"ערכים". אסור שנמשיך במוסר המופרע של השמאל הפנאטי בישראל כי מוטב ילד יהודי הרוג מאשר ילד פלשתיני, ולענייננו ילד לבנוני הרוג. "עניי עירך קודמים" תמיד. אנחנו נשלם מחיר כבד בלוחמה הקרקעית וצריך לכתוש ולהרוס את היישובים – כדי למנוע פגיעה בחיילנו. אסור שהשמאל הפנאטי היהודי ימשיך לקבוע את סדר היום בישראל.

רביעית, חשוב היה להטיל סגר מוחלט על שטחי ישיע מיד בתחילת המלחמה, ויש לקוות כי הטעות הקשה תתוקן. ברור לחלוטין כי נצראללה יפעיל את התאים שלו בשטחים ויעודד את יתר ארגוני הטרור הפלשתיני להשתמש בטרור מכל סוג, כדי לפתוח חזית נוספת נגד ישראל. אסור שתשומת הלב תוסט לפיגועי רוצחים-מתאבדים ולאלימות אזרחית מאורגנת. מצד שני, יש היבט נוסף: בחסות מיקוד תשומת הלב בלבנון, ישראל צריכה להפעיל לחץ מסיבי יותר כדי לפגוע בתשתיות הטרור בעזה. תושבים שאינם מעורבים במלחמה לא צריכים להיפגע. טרוריסטים יש לחסל. זו הזדמנות חשובה ואסור שהפלשתינים יצאו מהמערכה בצפון כשהם פחות או יותר באותו מעמד אסטרטגי. אסור גם שייקחו דוגמא נוספת מפעילות חיזבאללה ויישמו אותה שאם לא כן, המציאות הלבנונית תועתק גם לשטחים, בתנאים ובנסיבות קשים יותר.

■ מטרת להשגה עם סיום המשבר

אשית, יישום מלא ומוחלט של החלטת מועצת הביטחון של האו"ם 1559, הקוראת לפרוק מוחלט של חיזבאללה מכל הנשק שאגר ופריסה של צבא לבנון לאורך הגבול הישראלי-לבנוני. הקהילייה הבינלאומית חייבת לאכוף את יישום ההחלטה, שהיא המוצא הפורמאלי המאפשר את העצמאות והריבונות של לבנון. צבא לבנון חייב לקבל את כל האמצעים הצבאיים והמדיניים, כדי להבטיח שיוכל לפרוס את כוחותיו בדרום ולמנוע את המשך השליטה הצבאית והפוליטית של חיזבאללה באזור. יש למנוע את יכולתו של חיזבאללה לפעול נגד ישראל בהתאם להחלטתו, יחד עם פטרוניו מאיראן ומסוריה, ולמנוע בכל אמצעי ושיטה את חזרתו בעתיד לדרום לבנון. במובן זה המלחמה של ישראל בלבנון איננה רק ענישה, אלא פעולה אסטרטגית במובהק, והפעילות של ישראל צריכה להימשך עד לנטרולו, לבידודו ולפרוק נשקו של חיזבאללה, כך שלא יוכל לשמש

החמולתית-עדתית היא ערך מקודש ומקור להזדהות, והעדתיות היא בסיס ההתארגנות הפוליטית והצבאית. משמעות הדבר היא כי ספק רב אם לבנון יכולה לתפקד באופן מסודר וללא היגררות לאנרכיה, אם לא יהיה גורם פוליטי חזק ומייצב.

אם תהיה מדינה או קואליציה של מדינות המערב שייטלו על עצמן את התפקיד הזה יש לברך על כך. אך המציאות הלבנונית איננה מושכת גורמים חיצוניים. כולם זוכרים את מדיניות הטרור של הפעלת רוצחים מתאבדים נגד מוסדות ואינטרסים של ארצות-הברית, את מסע ההרג והרצח של אנשים, את החזקת בני-ערובה והוצאתם להורג, את החטיפות, והאלימות מכל סוג. סוריה יכולה למלא את התפקיד – תחת מנדט בינלאומי המחייב כללים ואופן פעילות – עד להתגבשות קהילה פוליטית יציבה בלבנון. זהו אינטרס ישראל מובהק, כי שתי החלופות העיקריות הן אנרכיה רב-עדתית, או התערבות איראנית אשר תהפוך את לבנון למדינה שיעית נוסח חיומיני. למרות שסוריה שנואה בלבנון ורכשה לעצמה שם רע, היא יכולה למלא שם תפקיד חיוני, שיוציא אותה ממעמד של "מדינה מצורעת". מכאן, עם לגיטימציה בינלאומית כ"מדינה מכובדת" ועם הסכמה בינלאומית לתפקידה בלבנון, סוריה יכולה להפוך לגורם קריטי מייצב במערכת הפוליטית הלבנונית.

שישית, קביעת מודוס אופרנדי מחייב בישראל באשר להתנהלות העתידית בדרום לבנון, הצריך להיות מבוסס על מדיניות ישראלית חדשה ומפורשת של "עילות למלחמה" ו"קווים אדומים". המשמעות היא התערבות צבאית – מיידית ובכל הנסיבות – של ישראל, אם ייכנס לאזור דרום-לבנון כוח צבאי/טרוריסטי עוין. זה צריך להיות מעוגן בהסכמי הפסקת-האש וההסדרים שייחתמו ולקבל הכרה בינלאומית, אך זה מחייב את ישראל יותר. אסור שמורך הלב והעליבות של שש השנים האחרונות, בחסות "שלום הצימרים", ימנעו מישראל לפעול כדי למנוע את הפיכת לבנון לטריטוריה שבה נמצאים כוחות אלימים עוינים לישראל ולהביא באופן ספציפי ליצירת אזור חיץ בדרום לבנון, מעין משטר-אש, שימנע הגעת כוחות עוינים לגבול עם ישראל. אלה יובילו לניסוח הגדרות ברורות לגבי המצב החדש באזור, אשר ייצב את "השלום הישראלי".

בנוסף, ישראל חייבת לסגל לעצמה כמה דפוסי התנהגות אחרים. היא חייבת להפנים כי בתרבות הפוליטית הערבית-אסלאמית פייסנות – משמעה אסון; בריחה – משמעה פחדנות; התאפקות, הימנעות, ו"נישית שפתיים" – משמען חולשה רבתי; התעלמות, חוסר נחישות והעדר מוכנות להתמודד מול אתגרים ואיומים – משמען לחצים חריפים יותר למוטט אותה מבחינה צבאית ומדינית. ישראל חייבת להבין את חשיבות "תדמית המראה", שבה היא מייחסת לאויביה את ערכיה ותפישותיה. רלבנטי לסוגיה הלבנונית היה המפגש הטראומטי של ראש הממשלה מנחם בגין עם בשיר ג'מיייל בנהריה, בשבועות הראשונים של מלחמת 1982. ג'מיייל הסביר לבגין כי אם ישראל באמת רוצה להביא לשינוי המצב בלבנון וליצירת כללי משטר יציב, עליה להתנהג בלבנון "כמו בלבנון". בגין, הדמוקרט הליבראלי לא יכול היה לקבל את העמדות הללו והתוצאה רשומה בדם בדפי ההיסטוריה של ישראל.

צריך להדגיש כי מימוש תנאים אלה יאפשרו מתן סיכוי ללבנון לצאת מהמציאות הפנימית והחיצונית הקשה

ובראשם הנשיא אמיל לאחוד, השומרים על האינטרסים שלה. לכאורה, הסיפור פשוט. כמו איראן, גם סוריה צריכה לסיים את מעורבותה ונוכחותה בפוליטיקה הלבנונית. עם זאת, אנו מציעים לבחון את הסוגיה באופן שונה. למרות התנהגותה הזהירה במהלך המשבר, עד עתה, סביר מאד להניח כי סוריה תהיה נתונה ללחצים איראניים קשים לסייע לחיזבאללה, ככל שהמשבר יימשך ומצבו של חיזבאללה ייעשה קשה יותר. לא ניתן לסמוך על בשאר אסד ולא זה המקום לנתח את אישיותו הילדותית וחסרת חוט השדרה. אסור לישראל לפתוח חזית נוספת עם סוריה כדי שלא ליצור תמריץ ותירוץ לאיראן להתערב. העניין מחייב זהירות רבה מצד ישראל, לא רק משום שסוריה ואיראן חתמו על ברית הגנה, הקובעת כי איראן תצא להגנת סוריה, אם היא תותקף (בהסכם נכתב גם מצב הפוך). אמנם, להסכמים בעולם הערבי (ואיראן היא מדינה מוסלמית ולא ערבית) מעולם לא הייתה חשיבות אופרטיבית, אלא סמלית בלבד, של מצב-רוח וטכסים. אך בנסיבות הקיימות, בלחצים בהן איראן נתונה ובהיות חיזבאללה זרוע אסטרטגית שלה, צריך להעריך בזהירות כי איראן עלולה להתערב צבאית. מכאן, ההמלצה כי ישראל תעביר כל יום לסוריה, באופן ישיר ובגלוי, על-ידי ראשיה הפוליטיים והצבאיים, כי אין בכוונתה לפעול נגדה. יש לישראל עניינים בלתי פתורים עם חיזבאללה בלבנון בלבד. בכך יש לקוות כי בשאר אסד יצליח להוריד מעליו את הלחצים האיראניים ולהירגע.

באשר ללבנון, סוריה לא נרתעת מלהמשיך ולבחוש בפוליטיקה הלבנונית – לצורך שמירת האינטרסים שלה ומניעת חיזוקם של גורמי כוח אחרים. צריך להבין כי סוריה תמיד תראה בלבנון עמוד תמך מרכזי בביטחון הלאומי שלה, קו הגנה כמעט אחרון לקיום המשטר בדמשק. מכאן שלסוריה צריכים להיות תפקיד והיערכות שונים. בניגוד לאיראן, שהקשר בינה לבין לבנון חייב להיות מנותק באופן מוחלט וללא סיגים, הרי שלנוכחות סוריה בלבנון יש חשיבות להשגת המטרות לעיל – פרוק חיזבאללה ופריסת צבא לבנון בדרום. צריך להודות כי נסיגת הצבא הסורי מלבנון הייתה גורם חשוב בהתעצמות חיזבאללה ובהגברת השפעתה של איראן. סוריה יכולה וצריכה להיות גורם מאזן בתוך מאזן הכוחות במערכת הפוליטית הלבנונית. מדוע?

צריך להכיר בעובדת יסוד – לבנון היא ביצה טובענית לא רק למזומניה ולמתעבים חיצוניים בענייניה אלא גם ליושביה מבית. לבנון היא מדינה שהוקמה למען עדה דתית, והיא הפחות מדינתית מכל מדינות המזרח-התיכון. היא נולדה בחטא כפול: כלפי פנים, שימור איזון פרו-נוצרי מלאכותי, ביחס למבנה העדתי; וכלפי חוץ, חלק גדול משטחיה שייכים היסטורית למדינה הסורית. לבנון לוקה במאפיינים הבסיסיים ביותר של מדינה: ללא קהילה פוליטית וזהות לאומית מוגבשת; גבולותיה עוצבו בידי האימפריאליזם הצרפתי, ללא הגיון טופוגרפי ופוליטי; מרבית שטחיה נגזלו מהטריטוריה הסורית; והמסגרות הפנימיות שלה מבוססות על בקיעים חריפים על רקע אתני-עדתי, תוך התלבטות בשאלת מקומה הבין-ערבי. לבנון חסרה מסגרת מדינית לגיטימית ואינה אלא מערכת רב-עדתית, בה הקהילה הדתית היא מוקד ההגדרה העצמית ודפוס הנאמנות וההזדהות החברתית. הנאמנות

לסוריה כלכלית ופוליטית ועם-זאת, לקבוע תנאים ברורים ונוקשים באשר להתנהלותה בלבנון. כך יתפתח אינטרס סורי, התואם את זה של לבנון (ייצוב המערכת הפוליטית); של ישראל (מניעת אויבים משותפים ואיומים בגבול), ושל המערכת הבינלאומית (לבנון חופשית, ומזרח-תיכון שאינו מוקד איום חריף כל כך). סוריה תוכל לייצב את הכוחות הפוליטיים היריבים בלבנון. היא עשתה זאת בעבר, בעיקר בהסכם אל-טאאף מאוקטובר 1989, שבו קבעה מסגרת שלטונית פורמאלית שונה והגיונית יותר בלבנון וזהו גם אינטרס שלה כיום.

לבסוף, אם ייעשו הפעולות הללו באופן ריאלי אך נחוש, כלומר, תוך ידיעה מה מחויב השגה, מה אפשרי להשגה ומנגד מה לא ניתן להשגה, לבנון תהפוך לציבה יותר. יש לקבוע – לבנון לא תהפוך לדמוקרטיה. המזרח התיכון כולו, כל המשטרים הערביים והאסלאמיים רחוקים מאד מקיום דמוקרטיה ליברלית. מדובר במשטרים שמכותיים ובמנהיגות עוברת בירושה, אוכפת ומדכאת. לבנון אמנם שונה מהן, אך דמוקרטיה לא תצמח גם שם. לפחות ייתן לה סיכוי טוב לפרוח ולשגשג.

חייבים לעמוד על העיקרים הללו, כולל שחרור ללא תנאי של החיילים החטופים, גם אם יהיו כאלה הנוטים לפשרות, שיטענו כי החבילה הזאת יפה ורצויה, אך מדובר בתביעות שאינן ניתנות השגה ויש לחתור לאפשרי להשגה. חסרי האמונה ואו חסרי הסבלנות הללו עלולים לתת יד למלחמה הבאה, שתתרחש בעוצמה הרבה יותר גדולה ובנסיבות קשות יותר. לדוגמה, כל האבדות של ארצות-הברית במלחמת המפרץ בשנת 1991 היו כאין וכאפס לעומת האסון המתחולל בעיראק כיום רק מבחינת מספר החללים של ארצות-הברית. מחיר המלחמה הבלתי גמורה של 1991, נגבה במלוא הזוועה משנת 2003 ועד היום. בנוסף, יש לציין כי המציאות הבינלאומית כיום מבינה יותר את ישראל, לבטח בדרג של הממשלות, אם-כזו, כרגיל, הרבה פחות בתחום התקשורת. רבים מייחלים לניצחון ישראל, לא בגללה, אלא עקב ההבנה מיהו חיזבאללה ומה משמעויות ניצחונו בלבנון, כולל ניצחון איראן.

אם ישראל תחמיץ את מטרות המלחמה, יהיה זה לא רק פשע בל יכופר, אלא שהיא עלולה לשלם בריבית-דריבית גם ביחסיה עם המערכת הבינלאומית, אך בעיקר ביחסיה עם ארצות הברית. זו רואה בישראל נכס אסטרטגי וגורם מדיני אזורי רב-חשיבות. היא נותנת לישראל גיבוי מדיני ובינלאומי ללא אח ורע, מסייעת לה צבאית ככל הנדרש בנשק ובציוד וסביר להניח כי תעביר לה סיוע כלכלי לכיסוי הוצאות המלחמה. היא מצפה שישראל תעשה את העבודה: החלשת חיזבאללה ומניעתו כגורם מדיני איראני; פגיעה באסטרטגיית הטרור של איראן ובהשפעתה האזורית; והתחלת התהליך של המאבק בסוגיית הגרעין האיראני. אי השגת מטרות ישראל מול חיזבאללה והפגיעה הקשה בתשתיות בלבנון, עלולים להביא למחשבות אחרות של ארצות הברית בנוגע למעמדה האסטרטגי של ישראל. לכך תהינה השלכות שאין לשערן לגבי העתיד. ישראל חייבת, ולו למען האינטרסים שלה, להביא לשינוי דראסטי של המציאות בלבנון. אכזבת ארצות הברית עלולה להיות גורם שלילי נוסף אשר יפגע במעמדה של ישראל כנכס אסטרטגי. ■

כמדינה עצמאית, ריבונית ודמוקרטית. עמדה זו היא בהתאם לחזון הממשל של בוש לסייע לעמי המזרח התיכון לשחרר את עצמם מעולם הכופה של שליטים מדכאים, משטרים מוסלמים פנאטיים, ואופוזיציה אלימה וחסרת אחריות, ולתת מצדם סיכוי, קלוש ככל שיהיה, לעידוד צמיחתו של משטר דמוקרטי בלבנון. אם כל המאמצים הדיפלומטיים יסתיימו באכזפת ישראל לסיים את המהלך הצבאי לפני שיושגו המטרות לעיל בנוגע ללבנון ואם חיזבאללה לא יפוך מנשקו וימשיך להיות כוח צבאי ופוליטי משמעותי – זו עלולה להיות קטסטרופה לישראל ולקהילייה הבינלאומית. מגמה זאת, אם תימשך, עלולה לבשר שינוי מהותי ועלייה דרמטית במפלס האלימות של הפלשתינים. הם ינסו לחקות את הדגם הלבנוני ובכך יביאו לפתחה של המערכת האזורית והבינלאומית סוגיות משבריות חדשות, מעשי טרור ואלימות ברמות לא תקדים (גם משום שאיראן תנסה להעמיק את אחיזתה במערכת הפוליטית הפלשתינית הטרוריסטית).

הבעיה הקריטית היא, האם המטרות שנוסחו לעיל הן ריאליות וניתנות להשגה? התשובה היא, לצערנו, לא. בעולם בלתי מושלם, שבו הפוליטיקה היא המהות של "עניינים לא גמורים" (unfinished business), והחיים הפוליטיים הם פשרות, הסדרים זמניים, ומשברים חוזרים ונשנים; עולם שבו לא ניתן לפתור קונפליקטים, אלא רק להפחיתם או לנהלם – קשה מאד לדבר במה שנראה על פניו כמציאות אידיאלית. אם כך, מה בבחינת חובה (imperative) – "ייהרג ובל יעבור" – ומה אינו כזה?

פרוק חיזבאללה מנשקו, מניעתו מלהיות כוח צבאי חמוש והרחקתו מאזורי דרום לבנון הוא תנאי בסיסי וכורח חיוני. בזה צריך לטפל בכל מחיר וללא פשרות. דבר זה נכון גם באשר לארגונים הפלשתיניים בלבנון, שחייבים לנטרל אותם ולפרקם מנשק. לעומת זאת, באשר להתחזקות צבא לבנון ופריסתו בדרום, צריך להשלים עם כך שהדבר לא יקרה ולבטח לא יהיה משמעותי. מדוע? כי בצבא דרום-לבנון השיעים הם רוב וההזדהות שלהם עם האינטרס העדתי השיעי הוא קריטי; כי הם לא יעשו דבר כדי לשמר את המצב שיווצר; וכי כמו יוניפי"ל, גם הם לא יסתכנו בחייהם, אף אם ירצו. יתרה מזאת, הכנה, חימוש, אימון והעצמה של צבא לבנון הם תהליך לשנים רבות והצלחתו איננה מובטחת. מה עושים אפוא עד אז? שהי אין ואקום, ובסוגיית דרום לבנון צריך לטפל מיידית ובדחיפות, גם מה שהעוצמה השלטונית המרכזית בלבנון, היא לא רק חסרת נחישות אלא אף מנוטרלת וחסרת יכולת ולו פורמאלית לפעול.

איראן חייבת להיות מחוץ למשחק הפוליטי הלבנוני. עוד מדינה שיעית-חיומיניסטית בלבנון הוא חלום בלהה שמניעת הגשמתו צריכה להיות מחויבות ברורה של המערכת הבינלאומית. צריך לבלום את התוקפנות האיראנית בלבנון, ללא קשר לפעולה בינלאומית מחייבת בנוגע לסוגיית הגרעין של איראן. לבנון, כמדינה לא מדינתית (stateless state), יוצרת ואקום שאליו שואפת איראן לחדור. זו הסכנה ואותה צריך למנוע בכל מחיר. לעומת זאת, סוגיית סוריה שונה וקשורה הדוקות לאפשרויות הייצוב הפוליטי בלבנון. גם כאן, מעורבות המערכת הבינלאומית היא קריטית. צריך לפעול לקבלת סוריה ולהעניק לה לגיטימיות, לתמוך בבשאר אסד, לסייע